

Algemene voorwaarden en onrechtmatige bedingen

Vandaag de dag zijn ondernemingen zich er nog steeds niet genoeg van bewust dat goed opgestelde algemene voorwaarden, die tegenstelbaar zijn aan de klant, van primordiaal belang zijn in hun handelsrelaties. Zij kunnen de rechtspositie van de onderneming aanzienlijk verbeteren. Het is dan ook ontzettend belangrijk om op tijd en stond de algemene voorwaarden en contracten te laten controleren en eventueel aan te passen aan het steeds veranderende wetgevend landschap (zoals onder meer aan de nieuwe B2B-wetgeving inzake onrechtmatige bedingen). In deze bijdrage zal dieper ingegaan worden op enkele belangrijke topics die tijdens de Techlink Webinar “Algemene Voorwaarden” van 19 oktober 2021 aan bod kwamen.

De tegenstelbaarheid van de algemene voorwaarden

De clausules die voorafgaandelijk worden opgesteld om de uitvoering van de toevertrouwde werken of diensten te regelen en de rechten en plichten van de contracterende partijen te omschrijven, worden de algemene voorwaarden genoemd. Opdat deze algemene voorwaarden van toepassing zijn op de contractuele relatie, moet de klant er kennis van hebben gehad bij ondertekening van het contract en ze aanvaard hebben. De algemene voorwaarden zullen een onderdeel van het contract gaan uitmaken als ze dus door de klant gekend en aanvaard zijn. Bij gebrek hieraan, zijn de algemene voorwaarden niet bindend en kan de partij van wie zij uitgaan, zich er niet op beroepen. De overeenkomst komt dan tot stand zonder de algemene voorwaarden en de inhoud ervan wordt bepaald door het gemeen recht.

De voorwaarde van de kennisname impliceert dat de algemene voorwaarden voorafgaandelijk aan de contractsluiting worden overgemaakt aan de klant zodat deze er effectief kennis van

heeft kunnen nemen of er redelijkerwijs kennis van had kunnen nemen vooraleer hij zijn toestemming geeft. Het is hiervoor belangrijk dat de algemene voorwaarden integraal en effectief ter beschikking gesteld worden aan de klant. Een loutere verwijzing naar de website waar de algemene voorwaarden ter beschikking staan of de melding dat zij op eerste verzoek overgemaakt kunnen worden, is niet voldoende. Het is aangewezen om er steeds voor te zorgen dat de algemene voorwaarden tezamen met de offerte worden overgemaakt aan de klant, met duidelijke verwijzing in de offerte naar de (bijgevoegde) algemene voorwaarden.

De aanvaarding van de algemene voorwaarden is de tweede vereiste voor de tegenstelbaarheid ervan. Dit kan uitdrukkelijk of stilzwijgend gebeuren, zolang het maar duidelijk en zeker is. Bij een stilzwijgende aanvaarding moet het gaan om een “omstandig stilzwijgen”. Dit is een stilzwijgen dat niet anders begrepen kan worden dan als een aanvaarding door het geheel van de omstandigheden errond. Aan-

gezien dit steeds geval per geval beoordeeld zal worden en de bewijslast bij de aannemer/ dienstverlener ligt, kan het interessant zijn om uw klant – vooral in uw relaties met consumenten (hierna: “B2C-relaties”) – te vragen de algemene voorwaarden ook ondertekend terug te sturen of de algemene voorwaarden integraal op te nemen in uw offerte zelf. Indien dit niet het geval is, betekent dit niet onmiddellijk dat de algemene voorwaarden niet tegenstelbaar zijn. Het zal dan bewezen moeten worden dat de algemene voorwaarden in het concrete geval aanvaard werden door de klant. Tussen ondernemingen is dit bewijs eenvoudiger te leveren (bv. het gebrek aan protest) dan in B2C-relaties waar het aangewezen is om in de offerte ook duidelijk te wijzen op het verplichte karakter van de algemene voorwaarden die op de keerzijde staan of als bijlage gevoegd werden.

De onrechtmatige bedingen

Lange tijd was er een grote contractsvrijheid bij het opstellen van algemene voorwaarden en legden enkel bepalingen van openbare orde of dwingend recht hieraan beperkingen op.

Sedert de wet van 21 december 2013 voorziet het Wetboek Economisch Recht (hierna: “WER”) in een bijzondere bescherming voor de consument wanneer met ondernemingen wordt gecontracteerd. Deze regelgeving legt diverse beperkingen op aan de contractsvrijheid van partijen. Naast de algemene toetsingsnorm van “onrechtmatige bedingen”, werd in het WER een “zwarte lijst” opgenomen met een 30-tal onrechtmatig geachte bedingen. De leer van de onrechtmatige bedingen in B2C-relaties is intussen bij de meesten gekend.

Sinds kort kennen we een gelijkaardige regelgeving voor overeenkomsten gesloten tussen ondernemingen, met name in de B2B-relaties. Met de wet van 4 april 2019 houdende wijziging van het WER met betrekking tot misbruiken van economische afhankelijkheid, onrechtmatige bedingen en oneerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen (hierna; “wet van 4 april 2019”), heeft de wetgever ook alle ondernemingen willen beschermen tegen oneerlijke en onrechtmatige bedingen.

De wet van 4 april 2019 voert **een hele reeks nieuwe regels in voor de schriftelijke overeenkomsten tussen ondernemingen**. Deze nieuwe regels gelden ten aanzien van alle ondernemingen, ongeacht hun aard of grootte, en zijn niet specifiek gelinkt aan de bescherming van een partij die zich in een zwakkere positie zou bevinden (zoals dit wel het geval is in het consumentenrecht). Behoudens een aantal uitsluitingen, vallen alle soorten overeenkomsten tussen ondernemingen onder deze nieuwe regels (zoals de verkoop van (on)roerende goederen, huur, aanneming van diensten, dading, commissie, commerciële samenwerkingsovereenkomst, handelsagentuur, etc.). De overheidsopdrachten en de overeenkomsten die eruit voortvloeien vallen evenwel niet onder de nieuwe regelgeving.

De wet van 4 april 2019 voert in eerste instantie **transparantie- en interpretatieregels** in. Net zoals bij consumentenovereenkomsten, moeten alle schriftelijke bedingen in overeenkomsten tussen ondernemingen duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld.

Contractuele bedingen mogen geen dubbelzinnigheden of tegenstrijdigheden bevatten. Daarnaast werd voor de B2B-overeenkomsten een specifieke interpretatieregel ingevoerd die stelt dat de overeenkomst tussen ondernemingen geïnterpreteerd kan worden aan de hand van onder meer de marktpraktijken die rechtstreeks met de overeenkomst verband houden. Een specifieke interpretatieregel in geval van twijfel werd hier evenwel in de wet niet opgenomen, in tegenstelling tot bij consumentenovereenkomst waar een dergelijke specifieke interpretatieregel wel bestaat. Hier gelden bijgevolg dan nog de gemeenrechtelijke interpretatieregels uit het oud Burgerlijk Wetboek.

De wet van 4 april 2019 voerde eveneens een **leer van onrechtmatige bedingen in bij B2B-overeenkomsten**. Het algemeen uitgangspunt luidt dat bedingen in een overeenkomst tussen ondernemingen geen kennelijk onevenwicht mogen scheppen tussen de rechten en plichten van beide partijen. De vereiste van het “kennelijk onevenwicht” impliceert dat er geen enkele

>>>

>>> twijfel over mag bestaan dat het contractuele evenwicht helemaal zoek is. In dat geval is het beding onrechtmatig en verboden. Deze algemene toetsingsnorm houdt alleen een toetsing in van het juridische evenwicht tussen de rechten en plichten van partijen en niet van het economisch evenwicht. Dit houdt dus in dat de beoordeling van het onrechtmatig karakter van een beding geen betrekking heeft op het eigenlijk voorwerp van de overeenkomst, met name de zogenaamde kernbedingen, en hier de contractsvrijheid wel nog volkomen speelt.

Naast deze algemene toetsingsnorm, nam de wetgever ook een zogenaamde “zwarte lijst” en “grijze lijst” op. De “zwarte lijst” bevat 4 categorieën van bedingen die in principe (d.w.z. onder voorbehoud van rechtsmisbruik) zonder verdere beoordeling onrechtmatig en aldus altijd verboden zijn:

- 1° bedingen die ertoe strekken te voorzien in een onherroepelijke verbintenis van de andere partij terwijl de uitvoering van de prestatie van de onderneming onderworpen is aan een voorwaarde waarvan de verwezenlijking uitsluitend afhankelijk is van haar wil;
- 2° bedingen die de onderneming een eenzijdig recht geven om een beding te interpreteren;
- 3° bedingen die ertoe strekken in geval van betwisting, de andere partij te doen afzien van elk middel van verhaal tegen de onderneming;
- 4° de onweerlegbare vaststelling van kennisname of aanvaarding van bedingen door de andere partij zonder dat die partij daadwerkelijk de mogelijkheid tot kennisname heeft gehad.

De “grijze lijst” van onrechtmatige bedingen omvat 8 clausules die vermoed worden onrechtmatig te zijn behoudens tegenbewijs. Dit vermoeden is m.a.w. weerlegbaar. Een onderneming-contractspartij kan aldus het tegenbewijs

leveren dat een bepaald beding in een concreet geval niet onrechtmatig is en dus geen kennelijk onevenwicht tussen de rechten en verplichtingen van partij en creëert. Volgende bedingen worden geïllustreerd:

- 1° bedingen die de onderneming het recht geven de prijs, de kenmerken of de voorwaarden van de overeenkomst eenzijdig te wijzigen;
- 2° bedingen die de overeenkomst stilzwijgend verlengen of vernieuwen zonder redelijke opzegtermijn;
- 3° bedingen die het economisch risico zonder tegenprestatie omkeren;
- 4° ruime beperking van de rechten van de wederpartij bij wanprestatie;
- 5° bedingen die ertoe strekken partijen te verbinden zonder recht op een redelijke opzegtermijn;
- 6° bedingen tot exoneratie van aansprakelijkheid voor opzet, zware fout of voor niet-uitvoering van de essentiële verbintenissen die het voorwerp van de overeenkomst uitmaken;
- 7° beperking van bewijsmiddelen;
- 8° excessieve schadebedingen.

Tot slot

Onrechtmatige bedingen in overeenkomsten tussen ondernemingen zijn aldus verboden en (ver)nietig(baar). De rechter beschikt wel nog steeds over een zekere beoordelingsmarge bij de beoordeling of een beding al dan niet onrechtmatig is. Zo kan hij nog steeds oordelen om een partij het recht te ontzeggen om zich op de nietigheids-sanctie te beroepen krachtens het algemeen rechtsbeginsel van het verbod van rechtsmisbruik. De rechter heeft daarnaast ook de mogelijkheid om het onrechtmatig beding slechts gedeeltelijk te vernietigen en zo te matigen om het evenwicht van de betrokken overeenkomst te herstellen. Gezien de wet nog niet zo lang geleden in werking is getreden (1 december 2020), is het nog wachten op toepassingen in de rechtspraak. Een tijdige screening en doorlichting van de algemene voorwaarden aan deze nieuwe wet om de nietigheid (en dus de niet toepasbaarheid) van contractuele clausules te vermijden, is dus zeker geen onnodige luxe.

Auteur:
Stéphanie Schepens,
Counsel bij Caluwaerts
Uytterhoeven Advocaten